

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.8(477) “2019”

Вербенський Михайло Георгійович,
доктор юридичних наук, професор,
член Центральної виборчої комісії,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-6870-5427

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ
ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВИБОРІВ
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 2019 РОКУ:
ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

У статті висвітлено нормативно-правові засади забезпечення свободи волевиявлення громадян під час організації та проведення виборчої кампанії з виборів Президента України у 2019 році. Проаналізовано порядок забезпечення виборчого процесу центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ та Національною гвардією України. Розкрито стан оперативного реагування, належного фіксування та розслідування діянь, пов'язаних із порушенням виборчого законодавства та проведенням передвиборної агітації.

Ключові слова: вибори, виборці, виборчий процес, реалізації виборчих прав і свобод учасників виборчого процесу, порушення виборчого законодавства.

Одним із вищих характерних виявів влади та волі народу є вибори. За допомогою виборчого процесу громадянин може реалізувати право на управління державними справами, формування системи влади тощо. Визнання народу носієм суверенітету та джерелом влади обґрунтовує формування демократичної правової держави – України з проявом народовладдя та обумовлює актуальність дослідження питань щодо забезпечення виборчого процесу як форми функціонування безпосередньої демократії, комплексу превентивних заходів щодо запобігання можливим порушенням у волевиявленні громадян.

Упевненим кроком до ствердження демократії через вільне волевиявлення громадян стали вибори Президента України 2019 року, які відбулись за демократичними стандартами, закріпленими в Конституції України [1], та дотриманням законодавчих основ, які регламентують виборчий процес в Україні на засадах: 1) законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес; 2) політичного плюралізму та багатопартійності; 3) публічності та відкритості виборчого процесу; 4) рівності всіх кандидатів на пост Президента України; 5) рівності прав партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу; 6) свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу кандидатів на пост Президента України до засобів масової інформації; 7) неупередженості органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших

© Verbenskyi Mykhailo, 2019

DOI (Article): <https://doi.org/10.36486/np.2019.2.04>

Issue 2(44) 2019

<http://naukaipravohorona.com/>

посадових і службових осіб до кандидатів на пост Президента України, партій (блоків) [2]. Ці принципи покликані забезпечити свободу волевиявлення виборців, відкритий і гласний характер виборів, здійснення судового й іншого захисту виборчих прав і свобод людини і громадянина, гарантії реалізації виборчих прав і свобод учасників виборчого процесу.

У науковій літературі під виборчим процесом розглядають систему врегульованих Конституцією й законами України основних послідовних процесуальних стадій (етапів) організації й проведення виборів у державі (В.Ф. Погорілко) [3, с. 157] та характеризують його як урегульовану правовими та іншими соціальними нормами діяльність органів, організацій, окремих громадян, їхніх колективів та груп з підготовки та проведення виборів у представницькі та інші виборні органи державної влади та місцевого самоврядування (В.В. Кравченко) [4, с. 120].

Як будь-яка комплексна система, виборчий процес має низку специфічних ознак, характерних для всіх правових форм. Насамперед, це процес, що здійснюється на підставі закону. Вибори є проявом демократії тільки в тому разі, коли проводяться у суворій відповідності до закону, гласно й неупереджено з боку органів публічної влади, коли вони є дійсно вільними й здійснюються на альтернативних засадах. В іншому випадку вони можуть перетворитися на свою протилежність і стати знаряддям узурпації влади, маніпулювання суспільною свідомістю [5, с. 197–198]. Ефективним виборчий процес як важлива складова демократичного формування влади може бути лише за умови проведення чесного і прозорого формування представницьких органів публічної влади, законодавчого закріплення та забезпечення принципів виборчого процесу, детального регулювання процедур щодо проведення виборів.

Для забезпечення законності у виборчому процесі, реалізації виборчого права, під час організації та проведення якого необхідно погоджене функціонування та взаємодія усіх гілок державної влади, органів місцевого самоврядування і громадських об'єднань. На сьогодні в Україні функціонує трирівнева система виборчих комісій: перший рівень – Центральна виборча комісія, другий рівень – окружні (територіальні) виборчі комісії; третій рівень – дільничні виборчі комісії. Наявна система виборчих комісій [5, с. 205] враховує територіальну організацію виборів (поділ державної території на виборчі округи та дільниці), забезпечує максимальне наближення пунктів для голосування до місця проживання виборців і спрямована на оперативне здійснення всіх стадій виборчого процесу в суворій відповідності з вимогами виборчого законодавства.

Центральна виборча комісія (ЦВК) є постійно діючим колегіальним державним органом. Вона очолює систему виборчих комісій, що утворюються під час організації та проведення загальнодержавних виборів, здійснює контроль за діяльністю та консультативно-методичне забезпечення виборчих комісій, що утворюються для проведення місцевих виборів та референдумів. Окружні виборчі комісії на президентських виборах формуються ЦВК за поданням кандидатів у Президенти України. Дільничні виборчі комісії формуються вищими окружними виборчими комісіями за поданням кандидатів у Президенти України.

Адміністрування виборчого процесу щодо обрання Президента України у 2019 р. здійснювалось Центральною виборчою комісією (ЦВК), 199 окружними

виборчими комісіями (ОВК) та майже 30 тис. дільничними виборчими комісіями (ДВК).

Водночас для того, щоб виборці мали змогу вільного волевиявлення та з метою забезпечення правопорядку під час організації та проведення виборчої кампанії з виборів Президента України, у 2019 році центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ: Національною поліцією України, Державною міграційною службою України, Державної прикордонної служби України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Державною службою з надзвичайних ситуацій та Національною гвардією України проведено широкомасштабні заходи. Завдяки злагодженій роботі та ефективній взаємодії правоохоронців грубих порушень та провокацій під час виборчого процесу не допущено. Підтвердженням цього є позитивна оцінка як іноземних спостерігачів, так і громадськості в цілому [6].

Окремо слід сказати про порушення у сфері адміністративної та кримінальної відповідальності, своєчасного та оперативного реагування, належного фіксування та розслідування правопорушень органами поліції та сприяння цьому з боку виборців та інших учасників виборчого процесу. До органів Національної поліції з початку виборчої кампанії з 31.12.2018 до 01.05.2019 (включно) надійшло 11 226 заяв та повідомлень, пов'язаних із виборчим процесом.

Найбільше первинних відомостей про вчинення правопорушення або виникнення події впродовж виборів надійшло в період передвиборної агітації з 31.12.2018 до 30.03.2019. За цей час їх зареєстровано близько половини – 5 266 заяв та повідомлень.

У день виборів 31.03.2019 зафіксовано 2 467 заяв та повідомлень, пов'язаних із виборчим процесом. Проте після дня голосування заяви і повідомлення продовжували надходити, і в період з 01.04.2019 до 21.04.2019 їх зареєстровано 1 886, а в день повторного голосування 21.04.2019 – 1 474, що значно менше, ніж у день виборів 31.03.2019.

У період з 22.04.2019 до 30.04.2019, після дня повторного голосування надійшла, умовно кажучи, незначна кількість – 133 заяви та повідомлення.

Територіально найбільшу кількість заяв і повідомлень зареєстровано в місті Києві – 1 492 та Дніпропетровській області – 1 232. В інших областях показник зареєстрованих заяв та повідомлень не перевищував тисячі, зокрема: в Донецькій – 950, Одеській – 778, Харківській – 562, Київській – 546, Полтавській – 520, Вінницькій – 501, Чернігівській – 436, Миколаївській – 416, в інших областях, Луганській, Волинській, Кіровоградській, Тернопільській, Херсонській, Запорізькій, Черкаській, Рівненській, Львівській, Житомирській, Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській, Хмельницькій від 400 до 130.

Переважна більшість зазначених фактів пов'язана з проведенням незаконної агітації. Загалом таких фактів виявлено 3 475, з них у Києві – 540, в областях: Дніпропетровській – 347, Вінницькій – 216, Полтавській – 191, Харківській – 167, Волинській – 165, Донецькій – 159, Одеській – 151, Київській – 139, Кіровоградській – 137, Тернопільській – 134, Миколаївській – 133, Херсонсь-

кій – 123, Сумській – 112, Черкаській – 108, Луганській – 104, Запорізькій – 103, в інших областях менше ста.

Серед інших найбільш поширених правопорушень зафіксовано: підкуп виборців – 973 випадків, відсутність у списках виборців – 511, хуліганство – 397, перешкоджання здійсненню виборчого права – 355, фотографування виборчого бюлетеня – 300, фальсифікація виборчих документів – 299.

Не набули масового характеру випадки збору персональних даних – 181, пошкодження майна – 109, пошкодження виборчого бюлетеня – 67, погрози фізичної розправи – 59, перешкоджання роботі виборчої комісії – 57, незаконне використання виборчого бюлетеня – 55, оформлення запрошення на вибори померлого – 49, відсутність виборчої документації – 39, крадіжки – 30, винесення бюлетенів за межі виборчої дільниці – 28, тілесні ушкодження – 26, порушення таємниці голосування – 22, службове підроблення – 21, порушення виборчого процесу – 20, неправильне опломбування виборчих скриньок – 19, незаконне використання адмінресурсу – 15 тощо.

Мали місце неправдиві повідомлення про замінування, яких надійшло 17. Найбільше таких повідомлень зафіксовано в Дніпропетровській області – 11. Як повідомили в Національній поліції, здебільшого така інформація надходила з території Російської Федерації. Крім того, зафіксовано 3 неправдивих повідомлення про замінування на Донеччині, та по 2 в Чернігівській області і в Києві [7].

Основними суб'єктами, від яких до органів поліції надійшло 8 026 заяв, повідомлень про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, стали громадяни, іншими заявниками були поліцейські (подання рапортів) – 1471, спостерігачі громадської мережі “Опора” – 677, інші громадські організації – 511, члени окружних виборчих комісій (ОВК)/дільничних виборчих комісій (ДВК) – 460, міжнародні/офіційні спостерігачі – 85, представники політичних партій – 60, народні депутати – 29, кандидати на посаду Президента – 14, суди – 10 тощо.

В основу протидії правопорушенням, пов'язаним із виборами, покладено забезпечення попередження таких правопорушень. Основними попереджувальними засобами визначено: а) роз'яснення вимог законодавства і попередження про відповідальність за порушення; б) швидке реагування на повідомлення про порушення, невідкладне вжиття всіх передбачених законодавством заходів для припинення протиправних дій та забезпечення невідворотності покарання правопорушника.

З метою оперативного реагування за вказаними фактами правоохоронцями здійснювались скоординовані дії чергових служб, нарядів патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції, слідчо-оперативних груп та інших нарядів, спрямовані на організацію невідкладного прибуття до заявника або на вказане місце події з метою припинення порушення виборчого законодавства, установлення особи та затримання ймовірного правопорушника, збереження слідів злочину, а також надання допомоги потерпілим особам. У зв'язку з посиленням варіантом несення служби кількість поліцейських нарядів було збільшено. Крім того, з 21 березня 2019 р. для забезпечення громадського порядку, охорони виборчих дільниць та виборчої документації під час виборів були задіяні всі підрозділи

Національної поліції. Поліцейські спільно зі співробітниками Державної служби з надзвичайних ситуацій забезпечували обстеження технічного стану дільниць на відповідність нормам протипожежної безпеки, перевірку надійності сейфів, у яких мала зберігатися документація (бланкова продукція) до виборів.

Із зазначеної кількості повідомлень Національною поліцією про злочини і події 433 віднесено до кримінальних правопорушень, з яких пов'язаних із порушенням виборчого законодавства – 255. З них за видами: ст. 160 КК України “Підкуп виборців” – 90, ст. 158-1 “Незаконне використання виборчого бюлетеня” – 64, ст. 157 “Перешкоджання здійсненню виборчого права” – 53, ст. 158 “Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців” – 25, ст. 159 “Порушення таємниці голосування” – 13, ст. 159-1 “Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму” – 7, ст. 158-2 “Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму” – 3.

До опосередковано пов'язаних із проведенням виборчої кампанії віднесено 178 кримінальних проваджень, серед них за ст. 296 КК України “Хуліганство”, ст. 185 “Крадіжка”, ст. 358 “Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів”, ст. 259 “Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності”, ст. 192 “Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою”, ст. 366 “Службове підроблення”, ст. 357 “Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження” та ст. 345 “Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу”.

Найбільшу кількість кримінальних проваджень Національною поліцією відкрито в таких областях: Житомирській – 74, Донецький – 56, Дніпропетровській – 38, Чернігівській – 35.

Станом на початок травня 2019 р. у провадженні слідчих перебуває 132 кримінальні справи.

Із загальної кількості кримінальних проваджень 50 особам повідомлено про підозру за 42 кримінальними провадженнями.

За результатами розгляду відкритих кримінальних проваджень, до суду вже направлено 31 кримінальне провадження. Проти попередніх років результати роботи слідчих підрозділів Національної поліції є більш ефективними. Так, моніторинг діяльності правоохоронних органів та судових інституцій України, який у 2015 р. провела Громадянська мережа ОПОРА спільно з Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES), засвідчував, що до суду дійшло лише 13 кримінальних проваджень із 291 розпочатого провадження [8].

За підслідністю до Служби безпеки України та Державного бюро розслідувань передано 12 кримінальних проваджень: ст. 112 – 1, ст. 157 – 1, ст. 361 – 1, ст. 258 – 3, ст. 365 – 3, ст. 367 – 1, ст. 368 – 1, ст. 129 – 1.

Також заслуговує на увагу, що за період виборчої кампанії з 31.12.2018 до 01.05.2019 складено 915 протоколів про вчинення адміністративних правопорушень. Найбільшу кількість складено у період передвиборної агітації з 31.12.2018 до 30.03.2019 – 690. У день виборів 31.03.2019 – 33 адміністративні протоколи, а в день повторного голосування 21.04.2019 – 55. Після дня голосування в період з 01.04.2019 до 21.04.2019 – 99 адміністративних протоколів, а після дня повторного голосування – 37. На сьогодні 646 адміністративних протоколів направлено до суду, за 268 прийнято рішення та накладено штрафи у 159 випадках.

Водночас за 1 456 фактами проводиться перевірка згідно із Законом України “Про звернення громадян”, за 8 285 матеріалами факти правопорушення не знайшли підтвердження.

Зазначене вище свідчить про оперативність реагування та компетентність правоохоронців у виявленні, фіксації порушень виборчого законодавства. Загалом президентські вибори 2019 р. проведені демократично і без резонансних подій, а грубих порушень і провокацій під час виборчого процесу не допущено взагалі.

Органи адміністрування виборчого процесу здійснювали свою діяльність переважно неупереджено та дотримувались вимог законодавства. Випадки порушень у їх діяльності, хоча і мали місце, не набули системного характеру.

Зафіксовані порушення суттєво не відрізнялися від практики минулих Президентських виборів. Так, у 2014 р. найбільш системним було недотримання правил передвиборної агітації та перешкоджання виборчому процесу, а у 2019 р. – незаконна агітація та підкуп виборців, що є наслідком зловживань з боку кандидатів [9].

Підтримання постійної готовності сил і засобів до реагування на правопорушення або події на етапі підготовки та проведення виборів, забезпечення безпеки громадян, членів виборчої комісії, представників ЗМІ, спостерігачів за виборчим процесом у день проведення виборів залишається одним з основних завдань правоохоронних органів правопорядку і безпеки системи МВС. Охорона виборчого процесу під час проведення парламентських виборів зобов'язує правоохоронців до поглибленого, системного навчання з питань виборчого законодавства, захисту виборчих прав, реагування на порушення тощо, оскільки ефективна діяльність органів правопорядку є гарантом забезпечення законності цього процесу.

Виборчий процес під час виборів Президента України у 2019 р. визначається проявом високої громадянської правової культури українців, а також активною правоохоронною позицією органів правопорядку в контексті забезпечення рівного права для кожного громадянина обирати і бути обраним.

Досвід роботи, отриманий правоохоронними органами, зокрема Національною поліцією, під час виборчої кампанії, потребує подальшого дослідження і застосування щодо створення сталої системи захисту виборчих прав громадян від протиправних посягань, а також удосконалення діяльності з попередження злочинів і правопорушень, які посягають на пов'язані з виборами правовідносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.05.2019).

© Verbenskyi Mykhailo, 2019

DOI (Article): <https://doi.org/10.36486/np.2019.2.04>

Issue 2(44) 2019

<http://naukaipravoohorona.com/>

2. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 14, ст. 81) № 474-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14> (дата звернення: 01.05.2019).

3. *Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л.* Конституційне право України: підручник. К.: Наук, думка; Прецедент, 2006. 338 с.

4. *Кравченко В.В.* Конституційне право України: навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 320 с.

5. *Серьогін В.О.* Конституційне право України: навч. посіб. Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків: Вид-во ХНУВС, 2010. 368 с.

6. Національна поліція розпочинає розрахунок сил і засобів для роботи під час другого туру президентських виборів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2672723-policia-pocinae-gotuvatisa-do-drugogo-turu-vivoriv.html> (дата звернення: 01.05.2019).

7. Через порушення на виборах почато 31 провадження – поліція: Українська правда 31 березня 2019 року. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/03/31/7210887/> (дата звернення: 01.05.2019).

8. Підсумковий звіт за результатами громадського спостереження ОПОРИ під час позачергових виборів Президента України 2014 року. URL: <https://www.oporaua.org/report/vybory/vybory-prezidenta/vybory-prezidenta-2014/5802-pidsumkovyj-zvit-za-rezultatamy-gromadskogo-sposterezhennja-opory-pid-chas-pozachergovyh-vyboriv-prezydenta-ukrajiny-2014-rok> (дата звернення: 01.05.2019).

9. Понад 60 поліцейських Київщини взяли участь у тренінгу ОПОРИ щодо реагування на порушення виборчого законодавства. URL: <https://www.oporaua.org/news/vybory/vybory-prezidenta/vybory-prezidenta-2019/16631-ponad-60-politseiskikh-kiyivshchini-vziali-uchast-u-treningu-opori-shchodo-reaguvannia-na-porushennia-viborchogo-zakonodavstva> (дата звернення: 01.05.2019)/

REFERENCERS

1. Konstytutsiia Ukrainy 28.06.1996 № 254k/96-VR. “The Constitution of Ukraine 28.06.1996 No. 254k / 96-VR”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (date of application: 01.05.2019) [in Ukrainian].

2. Pro vybory Prezydenta Ukrainy. “On the election of the President of Ukraine”: Law of Ukraine of 05.03.1999 No. 474-XIV, (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1999, No. 14, Art. 81) No. 474-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14> (date of application: 01.05.2019) [in Ukrainian].

3. *Pohorilko V.F., Fedorenko V.L.* (2006) Konstytutsiine pravo Ukrainy: pidruchnyk. “Constitutional Law of Ukraine”: a textbook. K.: Naukova dumka; Precedent. 338 p. [in Ukrainian].

4. *Kravchenko V.V.* (2000) Konstytutsiine pravo Ukrainy: navch. posib. “Constitutional Law of Ukraine”: Tutorial. K.: Attica. 320 p. [in Ukrainian].

5. *Serohin V.O.* (2010) Konstytutsiine pravo Ukrainy: navch. posib. “Constitutional Law of Ukraine”: Tutorial. Kharkov National University of Internal Affairs MIA of Ukraine. Kharkiv: publ., KhNUVS. 368 p. [in Ukrainian].

6. Natsionalna politsiia rozpochynaie rozrakhunok syl i zasobiv dlia roboty pid chas druhoho turu prezydentskykh vyboriv. “National police begin calculating forces and resources to work during the second round of presidential elections”. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2672723-policia-pocinae-gotuvatisa-do-drugogo-turu-vivoriv.html> (date of application: 01.05.2019) [in Ukrainian].

7. Cherez porushennia na vyborakh pochato 31 provadzhennia – politsiia: Ukrainska pravda 31 bereznia 2019 roku. “The police opened 31 cases for election violations”: Ukrainskaia Pravda on 31 March 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/03/31/7210887/> (date of application: 01.05.2019) [in Ukrainian].

8. Pidsumkovyi zvit za rezultatamy hromadskoho sposterezhennia OPORY pid chas pozacherhovykh vyboriv Prezydenta Ukrainy 2014 roku. “Final report on the results of public observation of the OPORA during the early presidential elections in Ukraine 2014”. URL: <https://www.oporaua.org/report/vybory/vybory-prezidenta/vybory-prezidenta-2014/5802-pidsumkovyj-zvit-za-rezultatamy-gromadskogo-sposterezhennja-opory-pid-chas-pozachergovyh-vyboriv-prezydenta-ukrajiny-2014-rok> (date of application: 01.05.2019) [in Ukrainian].

9. Pонад 60 politseyskykh Kyivshchyny vzialy uchast u treninhu OPORY shchodo reahuvannia na porushennia vyborchoho zakonodavstva. “More than 60 police officers from Kyiv region took part

in the training of OPORA to respond to violations of electoral legislation”. URL: <https://www.oporaua.org/news/vybory/vybory-prezidenta/vybory-prezidenta-2019/16631-ponad-60-politseiskikh-kiyivshchini-vziali-uchast-u-treningu-opori-shchodo-reaguvannia-na-porushennia-viborchogo-zakonodavstva> (date of application: 01.05.2019) [in Ukrainian].

UDC 342.8(477) “2019”

Verbenskyi Mykhailo,
Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Member of the Central Election Commission,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-6870-5427

ENSURING THE FREEDOM OF EXPRESSION OF THE WILL OF CITIZENS DURING THE PRESIDENTIAL ELECTIONS IN UKRAINE 2019: THE LEGAL ASPECT

Elections are one of the highest characteristic manifestations of power and the will of the people. Through the electoral process, a citizen can implement the right to manage public affairs, form a system of power, etc. The recognition of the people as a bearer of sovereignty and a source of power has become the basis for the formation of Ukraine as a democratic State based on the rule of law, with the manifestation of people’s power, and makes it essential to study the issues of ensuring the electoral process as a form of functioning of direct democracy and a set of preventive measures to prevent possible violations of the will of citizens. Accordingly, the article highlights the regulatory framework for ensuring freedom of expression of the will of citizens during the organization and conduct of the election campaign for the Presidential elections in Ukraine in 2019. The procedure for ensuring the electoral process by the central executive authorities, whose activities are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine through the Minister of Internal Affairs and the National Guard of Ukraine, has been analyzed. The current state of prompt response, proper accounting and investigation of actions related to the violation of the electoral legislation and the conduct of the election campaign are disclosed.

Based on the results of consideration of these issues, conclusions were drawn regarding the promptness of the response and the competence of law enforcement agencies in identifying and recording violations of electoral legislation. The holding of the 2019 presidential elections was generally recognized as democratic and without high-profile events, without gross violations and provocations during the electoral process. The election administration conducted its activities in a predominantly impartial manner and adhered to legal requirements. Cases of irregularities in their activities, even though they occurred, have not become systematic.

The electoral process during the presidential elections in 2019 was determined by the expressed manifestation of a high civic legal culture of Ukrainians, as well as an active law enforcement position of the policing in the context of ensuring equal rights for every citizen to elect and be elected.

The experience gained by the law enforcement bodies, in particular the National Police, during the election campaign, requires further research and application with regard to the creation of a sustainable system of protection of citizens' electoral rights from unlawful encroachments, as well as the improvement of the prevention of crimes and offences that encroach on election-related legal relations.

Keywords: elections, voters, the electoral process, the implementation of electoral rights and freedoms of participants of the electoral process, violation of electoral legislation.

Отримано 05.06.2019